

Pravěk

- Starší doba kamenná
- ▼
- Střední doba kamenná
- ▼
- Mladší doba kamenná
- ▼
- Doba měděná
- ▼
- Doba bronzová
- ▼
- Doba železná

Doposud nedokážeme přesně říct, kdy se objevili první lidé, jak se lišili od jiných živočichů a co je učinilo lidmi. Vědci se shodují na tom, že se lidé od zvířat odlišují abstraktním myšlením. Kdy ale začali lidé takto myslet, těžko zjistíme. Archeologové za projevy abstraktního myšlení považují například to, že první lidé vyráběli nástroje na výrobu jiných nástrojů, že pohřbívali mrtvé a zdobili se. Nic z toho není jednoduchý myšlenkový pochod.

Pokud chtěl pravěký člověk vyrobit nástroj a pomocí něj zhotovit jiný nástroj, musel myslet dva kroky dopředu: vyrobil si brousek, aby si mohl nabrousit nůž, a tím pak ulovil králíka.

Pohřbívání zase svědčí o tom, že si lidé uvědomovali svou existenci a že je k jejich blízkým poutal citový vztah. Proto jejich mrtvá těla nenechávali ležet, ale pohřbívali je. Mrtví často dostávali do hrobů dary.

Výroba ozdob dokazuje, že lidé mysleli i na něco jiného, než jak sehnat potravu a najít si vhodné místo k přespaní. Chtěli se líbit ostatním nebo vlastnit nějaký předmět pouze pro potěšení.

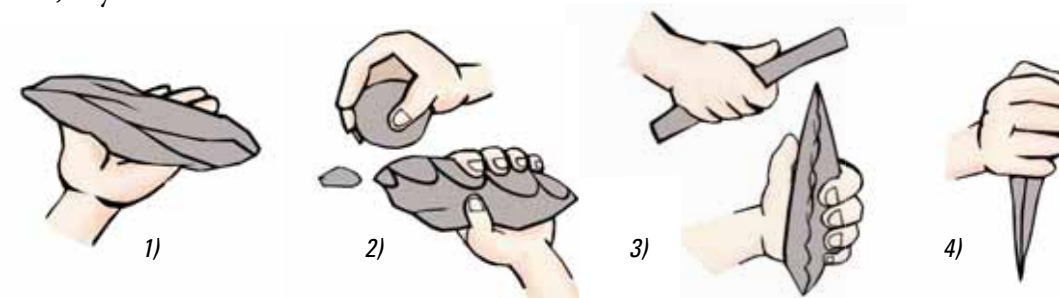
Pravěk rozdělujeme na dvě základní období: období, kdy lidé používali **kamenné nástroje**, a období, kdy už uměli využívat a zpracovávat **kovy**.

Doba kamenná

Doba kamenná je velmi dlouhé období, které vědci podrobně dělí. Pro nás bude stačit rozdělení na starší, střední a mladší dobu kamennou.

Za počátek **starší doby kamenné** považujeme období, kdy se objevili první předchůdci lidí. Kostí **člověka vzprímeného**, našeho vývojového předka, byly nalezeny i na českém území: u Stránské skály u Brna a v Přezleticích u Prahy.

První lidé vyráběli jednoduché **kamenné nástroje**. Odštípávali kousky valounů tak, aby vznikla ostrá hrana.

Živili se sběrem lesních plodů a drobných živočichů, občas lovili velká zvířata. Techniky lovu se postupně zdokonalily. Lidé se totiž naučili používat luk nebo oštěp a **začali lovit v organizovaných skupinách**. Při lovu velkých zvířat, například sobů nebo koní, by si jeden lovec neporadil. Nedokážeme přesně určit, kdy se lidé naučili **rozdělávat oheň** a **vyrábět tkaniny**, ale víme, že ke konci starší doby kamenné obojí znali a používali. Archeologických nálezů sice není málo, ale většinou jde o kamenné nástroje, protože materiály rostlinného nebo živočišného původu podlely zkáze.

Postup při výrobě kamenného nástroje:
1) Neopracovaný valoun pazourku.
2) Oklepáváním se vytvoří základní tvar ostří (drobné úštěpky se používaly na jiné typy nástrojů).
3) Další úpravy tvaru ostří.
4) Hotový výrobek.

Tyto hroty vznikly odštípáváním pazourkového jádra.

Jiný typ nástrojů vznikl broušením kamene.

Stavovské povstání a třicetiletá válka

Král nespravoval zemi sám. Měl své rádce a úředníky, kteří často dosáhli velkého vlivu. Přesto byla moc v rukou vládců a bylo těžké se jí protivit. Krále musely zvolit stavové – nižší šlechta, vyšší šlechta a od určitého období i zástupci měst. Každý kandidát na krále se snažil naklonit si voliče. Proto pokaždé vydal před volbou listinu, ve které písemně potvrdil své sliby a zavázal se plnit sliby dané předešlými vládci. Zástupci stavů také schvalovali výběr daní, ale jinak vládl král neomezeně.

Během husitských válek získal zemský sněm, zárodek parlamentu, větší moc. Kromě výše daní schvaloval nařízení vydaná králem a vydával i nařízení vlastní. Mezi členy sněmu často patřili mocní a bohatí šlechtici.

Neshody mezi českou šlechtou a králem se vyostřovaly a nespokojenost v zemi narůstala.

V roce 1618 se v Praze konal sjezd nekatolických stavů, během něhož se jedna skupinka účastníků dohodla na ostrém postupu proti králi a jeho úřadům. Vypravili se na Pražský hrad, obvinili úředníky z porušování práv a vyhodili je z okna do hradního příkopu. K **povstání** se postupně připojily některé části Prahy a poté celé Čechy, Slezsko i Lužice. Morava zůstala nějakou dobu stranou sporu.

O rok později (1619) zemský sněm v Praze sesadil habsburského krále Ferdinanda II., který nastoupil na trůn po Matyášově smrti, a zvolil si protestanta **Fridricha Falckého**. Jeho manželkou byla anglická princezna. Povstalci proto doufali v podporu protestantské Anglie, ale žádné se nakonec nedočkali. Povstání českých stavů bylo potlačeno v bitvě na Bílé hoře (1620) a Fridrich Falcký uprchl z Prahy. Jeho vláda skončila v prosinci 1620, a Fridrich Falcký si proto vysloužil přívlastek Zimní král. Vlády se znovu ujal českými stavy sesazený Ferdinand II.

Bitvu na Bílé hoře zachytil na své rytině Egidius Sadeler, jeden z nejlepších pražských rytců své doby. Praha za hradbami je označena C a je v pravém horním rohu.

Král Ferdinand II. poté, co stavovská vojska prohrála na Bílé hoře, zřídil mimořádný soud, jenž rozhodl o trestu smrti pro 27 předáků povstání. Mnoho dalších účastníků bylo uvězněno nebo jim byl zabaven majetek. Zabavené majetky nebo majetek těch, co byli donuceni k odchodu ze země, byl rozdělen mezi královsky věrné, tedy katolické šlechtice. Mnohdy šlo o rody nečeského původu.

Třicetiletá válka začala českým stavovským povstáním (1618). Nikde se neválčilo souvisle celých třicet let, boje se přelávaly po celé Evropě. V českých zemích se válčilo pouze dva roky, do bitvy na Bílé hoře. Jedním z důvodů dlouhého trvání války, která skončila uzavřením míru v roce 1648, byl nový způsob válčení.

Třicetiletá válka byla mimořádně krutá vůči obyvatelům zemí, přes které táhla vojska. Začala se používat „taktika spálené země“. Procházející armády uloupily všechno, co se jim hodilo, a podpálily vydrancované vesnice a města. Nejhorším důsledkem války byl hladomor a nemoci z podvýživy.

Fridrich Falcký

Ve středověku se střetly dva nepřátelské houfy vojáků na poli, kde bojoval muž proti muži. Po bitvě odešli ti, kteří přežili, domů a věnovali se dál svému hospodářství. Válčilo se téměř výhradně po sklizni. Každý voják byl zároveň sedlákem a sedlák nerad připustil, aby se ničila úroda. Navíc měl po sklizni vítěz co ukořistit.

V moderních válkách se používaly střelné zbraně, hlavně děla. Začaly se stavět velké pevnosti, které nebylo možné dobýt tak snadno jako středověké město s vysokými, ale tenkými hradebními zdmi. Vznikly profesionální armády s vojáky, pro které se válčení stalo způsobem obživy. Musel je platit stát. Nejjednodušším způsobem, jak uživit armádu, bylo poslat ji bojovat do míst, kde se dalo něco ukořistit. Nějaká politická záminka se vždycky našla. Válečná kořist, někdy opravdu bohatá, byla příjmem státu.

SHRNUTÍ A OPAKOVÁNÍ

Česká šlechta povstala v roce 1618 proti králi, svrhla ho a zvolila si nového, Fridricha Falckého. O dva roky později byli povstalci poraženi v bitvě na Bílé Hoře (1620). Vůdci povstalců byli popraveni a mnoho lidí bylo vyhnáno ze země. Českým stavovským povstáním začala třicetiletá válka.

Otázky a úkoly

1. Jak začalo české stavovské povstání?
2. Proč si česká šlechta zvolila nového krále? Proč právě Fridricha Falckého?
3. Jak dlouho trvala třicetiletá válka? Jak dlouho se válčilo na českém území?
4. Popište důsledky válek pro obyvatelstvo.

HABSBURKOVÉ

Ferdinand I.
(1526–1564)

Maxmilián II.
(1564–1576)

Rudolf II.
(1576–1611)

Matyáš II.
(1611–1619)

Ferdinand II.
(1619–1637)

Fridrich Falcký
(1619–1620)